

Wmo-doelgroep met verstandelijke beperking

Participatie begint met communicatie

Vivian Jacobs

Ook mensen met een verstandelijke beperking moeten kunnen meedoen in onze samenleving. Ook zij moeten door de Wmo worden ondersteund. Het probleem voor veel gemeenten is hoe deze doelgroep te bereiken.

Om de beperkingen die iemand in zijn zelfredzaamheid en zijn maatschappelijke participatie ondervindt te compenseren, treft de gemeente voorzieningen voor maatschappelijke ondersteuning. Met deze voorzieningen zorgt de gemeente ervoor dat iemand met een beperking:

1. een huishouden kan voeren;
2. zich in en om de woning kan verplaatsen;
3. zich met een vervoermiddel lokaal kan verplaatsen; en
4. medemensen kan ontmoeten en zo sociale verbanden aan kan gaan.

Bij het bepalen van de voorzieningen houdt de gemeente rekening met de persoonskenmerken, behoeften en (financiële) mogelijkheden van de aanvrager (dit laatste bijvoorbeeld om te bepalen of iemand zelf de benodigde voorzieningen kan betalen).

Deze vrije vertaling van artikel 4 van de Wmo heeft onder andere betrekking op mensen met een verstandelijke beperking. Een Wmo-doelgroep die tot op heden in de (vak)persoonderbelicht bleef. Uit een eerste verkenning naar het betrekken van de doelgroep, door gemeenten en

organisaties als MEE en Onderling Sterk, blijkt dat er goede initiatieven zijn, maar ook dat de weg naar volwaardig burgerschap voor deze doelgroep nog lang is.

Communicatie Een oproep in een landelijke Wmonieuwsbrief naar communicatie met bijzondere doelgroepen als mensen met een verstandelijke beperking leverde weinig reacties op. Uit navraag bleek dat veel gemeenten intensief aan de slag waren met publieksvoorlichting, maar dat segmentatie van doelgroepen lang niet altijd aan de orde was. Binnen doelgroepencommunicatie hebben gemeenten ervaring met het bereiken van doelgroepen als ouderen, gehandicapten of allochtonen, maar met verstandelijk beperkten ligt dat anders.

De Raad voor Maatschappelijke Ontwikkeling verwijst in haar rapport "Inhoud stuurt de beweging" naar deze groep met een citaat uit het onderzoek van Kwekkeboom (SCP 2006). Mensen met een verstandelijke beperking zouden slechts optrekken met mensen uit de eigen kring

vragen ?

informatie i

Ik ben Wegwijs

Loket Wegwijs

Voor wie is loket Wegwijs?

Waarvoor gaat u naar loket Wegwijs?

Bel: (076) 529 97 00

Loket Wegwijs is telefonisch bereikbaar: maandag tot en met vrijdag van 08.00 tot 14.00 uur (vanaf 1 januari 2007 van 08.00 tot 16.30 uur)

E-mail: loketwegwijs@breda.nl
Internet: www.wegwijsbreda.nl

Loket Wegwijs is vanaf 1 januari open: maandag tot en met vrijdag van 08.00 tot 14.00 uur
Op donderdag van 08.00 tot 20.00 uur

Adres loket Wegwijs:
Gemeente Breda, Stadskantoor
Claudius Prinsenlaan 10, Breda

Afspraak maken kan ook.
Bel: (076) 529 97 00

> Ouderen

> Mensen met een lichamelijke of verstandelijke beperking

> Mensen met een chronische ziekte

> Mensen met psychische problemen

> Prestig wonen

> Zorg dichtbij

> Vervoer op maat

> Meedoen voor iedereen

telefoon
klok
computer
klok
persoon
afpraak

telefoon: Breda, november 2006. Loket gemeente Breda
Programma: Visueel Programma, Postbus 184, 3500 AD Amsterdam, www.cibid.nl

en zodoende geen steun en begeleiding kunnen verwachten van anderen. Zo'n constatering onderstreept de noodzaak van aandacht voor deze doelgroep, niet alleen in het bedenken en uitzetten van Wmo-beleid en voorzieningen, maar ook in de communicatie. Zelfredzaamheid is onlosmakelijk verbonden aan participatie en zo aan de filosofie van 'meedoen', de Wmo dus. En juist aan participatie ligt communicatie ten grondslag.

In ten minste twee gemeenten is Onderling Sterk een mooi voorbeeld van een zelforganisatie die gemeenten beweegt tot communicatie met de doelgroep en die mensen letterlijk op pad stuurt om hun zelfredzaamheid te vergroten. Gecoacht door MEE-organisaties en (financieel) ondersteund door gemeenten zoeken mensen met een verstandelijke beperking zelf ondersteuning en organiseren zij die ook.

Eigenwijze blik in Waalwijk Als proeftuingemeente bekijkt Waalwijk de Wmo naar eigen zeggen met een 'eigenwijze blik'. Volgens Harri Aarts, projectleider woonzorg ontwikkelingen Waalwijk, was er in zijn gemeente van meet af aan het besef dat het ging om participatie, bewoners maximaal de ruimte geven om mee te kunnen blijven doen. De focus lag niet op de instrumentele zaken

als het regelen van huishoudelijke verzorging of andere voorzieningen. En ook de regierol van de gemeente werd niet het uitgangspunt. 'Regie ligt bij mensen zelf, inwoners van onze gemeente moeten het zelf voor het zeggen hebben. Voor al die mensen bij wie dit niet vanzelfsprekend is, die even een duwtje in de rug nodig hebben zoals mensen met een verstandelijke beperking, gebruiken we de Wmo. Als de burger het zoveel mogelijk voor het zeggen krijgt, moet je als gemeente dereguleren. Bestaande wetten en regels af en toe opzij zetten en de ruimte nemen voor onorthodoxe initiatieven.'

Het in eigen hand nemen van de indicatiestelling is zo'n initiatief. Als het aan Waalwijk ligt is het CIZ binnenkort aanzienlijk minder in beeld dan nu. Dat de tijd nog niet altijd rijp is voor onorthodoxe wegen, weet ook Aarts. 'In 2006 besloten we geen Wmo-verordening te maken, geen aanbesteding in gang te zetten.

Maar we ontkwamen niet aan deze bureaucratisering van de zorg, waar we als gemeente nu dus ook ons steentje aan hebben bijgedragen. Dat doen we niet opnieuw. Niemand is erbij gebaat, ook de groep kwetsbare burgers niet.' Zoals in veel gemeenten staat participatie door buurtgericht werken al langer hoog op de agenda. 'Het college van B&W geeft ons twee jaar om ook de interne

organisatie hiervoor klaar te maken. Vragen van bewoners centraal stellen en dus kijken naar doelgroepen en hun kenmerken vraagt om een brede cultuuromslag, om een andere bejegening. En niet alleen bij de ambtenaren die direct bij de wijkaanpak of bij bepaalde doelgroepen betrokken zijn, zij hebben vaak al een hele omslag gemaakt. Maar in de hele organisatie moeten we keuzes tegen het licht van de klantvraag en -behoefte houden. Mensen moeten in hun werk bijvoorbeeld veel meer best practices verzamelen en de doelgroep zelf erbij betrekken. Beleid mag niet vanachter een bureau ontwikkeld worden.'

Interactieve roadshow Hoe neemt Waalwijk haar inwoners met een verstandelijke handicap mee in de Wmo? 'We zijn met verschillende instellingen rond de tafel gegaan', vertelt Harri Aarts. 'Onder andere met de regionale afdeling van Onderling Sterk, een vertegenwoordiging van en met verstandelijk gehandicapten, ondersteund door MEE. Onderling Sterk wilde zelf het initiatief nemen: Waalwijkers vertellen over Wmo. En dan niet over prestatievelden, instrumenten, en zeker niet met traditionele middelen. We kwamen uit op persoonlijke communicatie met beeldtaal, eenvoudig, helder. In de vorm van een roadshow met een compacte voorstelling met en voor mensen met een verstandelijke beperking.'

'Het kunstenaarscollectief 'Het Raakveld', ervaren in toneel in de zorgsector, ontwikkelde met Onderling Sterk, ondersteund door MEE en de gemeente, de voorstelling. In een voor de doelgroep herkenbare verhaallijn over kamperen hebben de acteurs en publiek een rugzak met attributen, waarmee verteld wordt over meedoen, wat men allemaal zelf kan (regie voeren) en hoe men anderen hulp kan vragen (met de campingbeheerder als symbool). De voorstelling is interactief, de zaal wordt gevraagd aan de dialoog deel te nemen. Met het herhalen van de Wmo-boodschap zal die eerder bekijken en daarom blijft het niet bij een eenmalige voorstelling. Er verschijnt ook een dvd, zodat de doelgroep de voorstelling na afloop opnieuw kan bekijken en bespreken. Eind maart worden twee voorstellingen met publiek opgevoerd en bij succes kunnen ook andere gemeenten hier gebruik van maken. Als MEE en de gemeente zo de kosten (circa €30.000,-) deels terugverdienen is dat meegenomen', besluit Harri Aarts.

Stevige positie Onderling Sterk Breda Op zo'n 30 kilometer van Waalwijk is ook Breda actief aan de slag met en voor verstandelijk gehandicapten. De afdeling

van Onderling Sterk is er zeer actief, ook hier ondersteund door MEE. Deelname aan de samenleving was en is het doel, en om dit te bevorderen hadden activiteitenprogramma's bijvoorbeeld al tot resultaat dat de doelgroep meer inzicht in budgettering heeft ontwikkeld, dat zij zich bewuster zijn van vrijetijdsbesteding en bijdragen aan de samenleving met bijvoorbeeld vrijwilligerswerk. Bovendien is Onderling Sterk al twee jaar bij de Wmo betrokken, als lid van de lokale klankbordgroep Wmo en als medeorganisator van een ervaringsplein voor politici, ambtenaren en zorgaanbieders. En in de Bredase begeleidingscommissie voor individuele Wmo-voorzieningen zijn mensen met een verstandelijk beperking vertegenwoordigd.

Voor haar Wmo-communicatie segmenteerde de gemeente Breda doelgroepen, waaronder de verstandelijk gehandicapten. Leny Willers, MEE West-Brabant en nauw betrokken bij Onderling Sterk: 'Met 1 januari en de Wmo voor de deur zijn wij van Onderling Sterk en MEE met de gemeente aan de slag gegaan met communicatie specifiek voor deze doelgroep. We hebben een folder over het Wmo-loket Wegwijs gemaakt, in pictotaal, beschikbaar gesteld door Visitaal. En tijdens een informatiebijeenkomst heeft de gemeente een presentatie verzorgd met foto's en pictotaal, en met de aanwezigen gesproken over de Wmo en het loket. Afgesproken is in 2007 zulke bijeenkomsten te herhalen en te verbeteren.' Nog meer dialoog met een groter deel van de doelgroep noemen de gemeente, Onderling Sterk en MEE als de belangrijkste verbeterpunt.

Leny Willers pleit voor meer aandacht voor de lange weg die verstandelijk beperkten te gaan hebben om tot volwaardige participatie te komen. Het begint met erkenning als Wmo- en ook als communicatiedoelgroep, maar de cultuuromslag is niet alleen nodig bij ambtenaren. Leny Willers: 'We moeten mensen met een verstandelijke beperking daadwerkelijk ruimte geven voor burens, familie en collega's, maar ook de betrokken organisaties. Ook in onze organisaties, MEE en Onderling Sterk, is een cultuuromslag nodig. Professionals worden coaches, met een wezenlijk andere positie ten opzichte van de gecoachte dan die van een zorgverlener of begeleider nu. We moeten verstandelijk gehandicapten meer ruimte geven en dus meer loslaten, zodat zij hun zelfstandigheid waar kunnen maken. Als wij die ruimte geven, zullen zij die nemen, en nog meer ambassadeur worden van acceptatie en participatie.'

Vivian Jacobs is zelfstandig communicatieadviseur